

QL
461
.R873
ENT

Kot. 9 fuzet 3
1902: mard

IX. kötet.

1902. márczius.

3. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

*

DR. BEDŐ ALBERT

DR. ENTZ GÉZA

DR. CHYZER KORNEL

DR. HORVATH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS és CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1902.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSEGE és KIADÓHIVATALA

IV., MOLNÁR-UTCA 24

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

Magyarország gyászbogarai Irta Csiki Ernő. 8 ábrával	45
A Deilephila nerii-ről. VI. Irta Mallász József.	51
» » VII. Irta Merkl Ede.	52
Zemplénmegye Hymenopterái Irta Dr. Chyzer Kornél. V.	58
Lepkészeti megfigyelések. Irta Koča György.	56
A horvát-szlavonországi lepke-fauna. Irta A. Aigner Lajos.	58
<i>Különfélék:</i>	
A mimikryről.	62
Legyek monographiája.	62
Téli lepkék.	62
Egy vidéki lepkész.	63
<i>Irodalom.</i>	63
Magyarországi rovarászok névjegyzéke III.	66

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII., Eszterházy utca 16.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok minden pénteken este a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898., 1899., 1900. és 1901-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők fele áron kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I kötet 10 kor., II. kötet 6 kor., Az I. és III. kötet készpénzben visszaváltjuk.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (IV., Molnár-utca 24.) czimzendők.

J. v. Mallász

Studien über ungarische Caraben.

I.

Über Carabus obsoletus und dessen Verwandte.

7 ábrával, Budapest, 1901.

ÁRA 1 KORÓNA.

Megrendelhető szerkesztőségünk útján.

Magyarország gyászbogarai.

(Blaptini Hungariae).

Irta Csiki Ernő.

A *Tenebrionidae* családba tartozó gyászbogár-formák (*Blaptini*) hazánkban két nem által vannak képviselve; ezek a poszogó bogarak (*Gnaptor*) és a gyászbogarak (*Blaps*), melyekkel ez alkalommal foglalkozni akarok. A poszogó bogarak két faja ismeretes, egyike hazánkban is előfordul. A gyászbogarak közül, melyekből eddig mintegy másfél száz faj ismeretes, Kuthy szerint¹⁾ Magyarországon 9 faj fordulna elő, de ezek közül a *Blaps parvicollis* Esch. és *Bl. subquadrata* Brll. faunánkból törlendő. Az elsőt Allard említi monographiájában Magyarországból; ő ugyanis egy drezdai gyűjteményben látott egy állítólag magyarországi példányt, hazája különben Dél-Oroszország. A másik faj az európai bogárkatalogus adata alapján került fauna-katalogusunkba, ott azonban a *Tr.* (Transsylvania, Erdély) rövidítés valószínűleg csak sajtóhiba és helyesebben *T.* (Turcia) kellene, hogy álljon. A *Blaps subquadrata* elterjedési köre Törökország déli partvidéke, Görögország, Kis-Ázsia és Szíria; Seidlitz szerint különben nem is külön faj, hanem a *Bl. lethifera* Marsh. synonymája, annak déli alakja, mely azonban külön nevet nem érdemel; tehát ebben az esetben is törlendő.

A mi fajaink és lárváik éjjeli állatok, rejtett életet élnek, ennek következtében keveset tudnak fejlődésükről, életmódjukról.

A gyászbogarak (*Blaps*) meghatározása nehéz, különben azok meghatározására táblázatot összeállítani sem könnyű feladat. Alábbiakban ezt megkíséreltem, nem tudom mennyire sikerült. A meghatározás nehézsége főleg abban áll, hogy a nőstényeket a hímek nélkül nem lehet mindig biztosan meghatározni. A nőstényeknek nincsenek is olyan jellegei, melyek alapján eldönthetnők, hogy melyik csoportba tartoznak; így nehéz pl. a *Bl. reflexicollis* és

1) Fauna Regni Hungariae. Coleoptera p. 129.

halophila nőstényeinek szétválasztása, pedig külön-külön csoportba tartoznak, semmiféle közeli rokonságban nincsenek egymással; kis gyakorlat után ugyan elég könnyen megkülönböztethetők, mert a *Bl. halophila* szárnyfedői hátul meredekebbek, a *Bl. reflexicollis* szárnyfedői kissé lejtősebbek.

A hímek rendszerint valamivel karcsúbbak a nőstényeknél, szárnyfedőik csúcsnyúlványa is rendszeren hosszabb; az egyik csoportba tartozó fajok hímjeinek első és második potrohszelvénye között, egy ezek által határolt harántos gödröcske van, mely sűrűn, mintegy kefeszerűen sárga vagy sárgásbarna sertékkal van fedve (5. ábra). A legtöbb faj hímjének az első potrohszelvény közepén levő harántredőkön kívül egy dudora van, mely rendszeren elül, néha a csipők között van elhelyezve. Egyes fajoknál hím és nőstény között alig találunk különbséget, ilyen a mi fajaink közül a *Bl. abbreviata*, ennél a hím csápjai kissé hosszabbak és a hátulsó lábszárak az utolsó harmadban elől kissé megvastagodottak.

Arra az esetre, hogyha az adott meghatározási táblázattal nem tudnánk boldogulni, azt hiszem, az ábrák útba fognak igazítani. Az egyes fajok testalakja, főleg az előtor alakja, lényeges különbségeket mutat, ezek azonban olyan különbségek, melyeket nehéz leírni, illetve még nehezebb a leírásokat helyesen értelmezni. Azért táblázatomban alig voltam tekintettel erre, hanem lerajzoltam az egyes fajokat, a *Bl. reflexicollis* kivételével, melynek alakja a *Bl. Milleri*-ével azonos, de a csápok alapján attól könnyen megkülönböztethető.

Mielőtt a táblázatokat adnám, még meg kell jegyeznem, hogy a *Bl. Milleri* Seidl. (*reflexicollis* Mill. nec. Sol.) a faunára új, eddig ugyanis egynek tartották a *Bl. reflexicollis* Sol.-rel, mely azonban csak homokpusztáink lakója (Deliblat), míg a Bécs környékéről leírt *Bl. Milleri* Magyarország nyugati részeiben a dombvidék lakója.

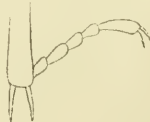
*

Táblázat a nemek meghatározására.

1. Az első lábszár végén a belső oldalon csak egy nagy tüske van (1. ábra). --- --- --- --- --- **Gnaptor.**

1. ábra.

2. ábra.

- Az első lábszár végén a belső oldalon két tüske van (2. ábra). --- --- --- --- --- --- --- --- **Blaps.**

*

Táblázat a fajok meghatározására.

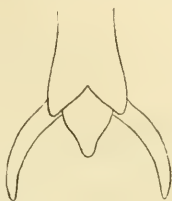
1. nem: **Gnaptor** Brullé, 1832.

1. Ide egy hazai faj tartozik. Fekete, feje szélesebb mint hosszú, a csápok rövidek; az előtor rövid, oldalai kerekítettek; a szárnyfedők sűrűn pontozottak, a hímeknél hosszúkás tojásformák és az előtornál alig szélesebbek, a nőstényeknél majdnem gömbölyűek és az előtornál sokkal szélesebbek; a lábszárak vége a nőstényeknél alig szélesebb mint a nagy tüske, a hímeknél szélesebb mint a jóval kisebb tüske. Hossza 19—22 mm. — Egész délkeleti Európában fordul elő, főleg Dél-Oroszországban, Magyarországon is a Balkánfél-szigeten, utóbbin főleg Görögországban gyakori. Hazánkban nem ritka; eddig a következő helyekről ismerjük: I. Budapest, Bia-Torbágy, Pomáz, Hajós, Makkos, Szeged; II. Balaton-Füred, Berhida, Lepsény, Zircz, Simon-tornya, Pécs, Pilis-Maróth; III. Bosácz völgye; IV. S.-A.-Ujhely; V. Lippa, Bázias, Uj-Moldva, Orsova, Herkulesfürdő. (*laevigatus* Fabr., *glabratus* Fabr., *Boryi* Cast., *graeus* Küst.) --- --- **1. spinimanus** Pallas. 1781.

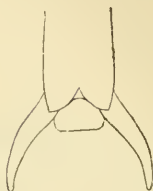
2. nem: **Blaps** Fabricius 1775.

1. A tarsusok utolsó ízének a karmok alatt előre álló vége háromszögletes és meglehetősen hegyes (3. ábra). A fej szélesebb mint hosszú, a csápok eléri az előtor tövét, a 4—7. csápiz kétszer oly hosszú mint széles; az előtor domború, igen finoman szétszórtan pontozott, oldalai kerekítettek; a szárnyfedők hosszúkások, oldalai kerekítettek, hátul először háromszögűen kihúzottak, azután egy párhuzamos oldalú farokszerű nyúlványnyal végződnek, ez a hímeknél 2.5—4 mm. hosszú és a két csúc között erősen kimetszett, a nőstényeknél 1—1.5 mm. hosszú és gyengén kimetszett; a szárnyfedők különben finoman pontozottak, felületükön azonkívül némelykor hosszanti rovátkák nyomai lépnek fel. Hossza 32-38 mm. — Elterjedési területe a Földközi tenger partvidéke, ettől messze befelé sohse található. A magyarhorvát tengerparton eddig megtalálták Fiume, Buccari,

Carlopago és Zengg mellett. (*gages* Fabr., *giganteus* Petagna, *sulcata* Küst.) 1. **gigas** Linné 1767.

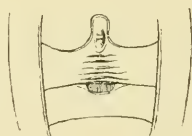

3. ábra.

4. ábra.

- A tarsusok utolsó ízének a karmok alatt előreálló vége négyszögletes, egyenesen lemetezett vagy ritkán kerekített (4. ábra). 2.
2. A hímeknél az első és második potrohszelvény között a varraton egy hosszukás gödör van, mely kefeszerűen sárga vagy sárgásbarna sertékkal fedett (5. ábra). ... 3.

5. ábra.

- A hímek hasán az első és második potrohszelvény között nincsen kefeszerű folt 6.
3. A szárnyfedők hátul meredeken lehajlók, a csúcsnyúlvány a hímeknél rövid, a nőstényeknél teljesen hiányzik vagy igen rövid 4.
- A szárnyfedők hátul a hímeknél lejtősen, a nőstényeknél kissé meredekebben lehajlók, a csúcsnyúlvány úgy a hímek mint nőstényeknél egyaránt hosszú; az előtör az oldalszél mellett lapított, hátrafelé észrevehetően keskenyedő; a hátulsó tarsusok második és harmadik íze másfélszer oly hosszú mint széles, együttvéve is rövidebbek az első ízénél. Hossza 20—31 mm. — Általánosan ismert faj, mely azonban inkább az északibb vidékeken honos, délen hiányzik (pl. Görög-, Olasz- Francia-, Spanyol- és nyugaton Angolország). Hazánkban nem ritka, de nem épen a legközönségesebb faj; magam a következő helyekről származó példányokat vizsgáltam meg: I. Budapest, Kőbánya, Nagyvárad, Szeged; III. Bars megye; IV. Bártfa; Oravicza, Resicza; VII Bród (Száva mellett). 5. **mortisaga** Linné 1758.
4. A 4—7. csápíz nem hosszabb mint széles 5.

— A 4—7. csápíz valamivel hosszabb mint széles. Az előtor kissé szélesebb mint hosszú, keskenyebb mint a szárnyfedők, oldalai meglehetősen egyenesek. Hossza 20—25 mm. — Déloroszországon kívül Magyarországon is előfordul; eddig csak Grebenáczról származó példányt láttam --- --- --- 4. *reflexicollis* Sol., All. 1848.

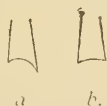
5. Az előtor sokkal szélesebb mint hosszú, oldalai kerekítettek, különösen a nőstényeknél, felülete rendesen durván pontozott; a szárnyfedők az előtornál kissé szélesebbek, hátfelületük lapos, durván (ritkán finoman) pontozottak; a csúcsnyúlvány rövid, a nőstényeknél alig van. Hossza 20—27 mm. — Előfordul egész Európában, keleten is messze benyúlik Ázsiába elterjedési területe, azonkívül a Kaukázusban és Kis-Ázsiában is honos. Magyarországon a leggyakoribb faj; magam a következő helyekről származó példányokat láttam: I. Budapest, Péczel, Gödöllő, Szt.-Endre, Debreczen, N.-Várad, Hódmezővásárhely, Mezőkovácsháza; II. Kőszeg; IV. Bártfa; V. Dicső-Szent-Márton, Nagyszeben, Szent-Erzsébet, Kerczesora, Verestoron; VI. Grebenácz, Mehádia; VIII. Fiume. (similis Latr., 1804.) --- ---

2. *lethifera* Marsh. 1802.

— Az előtor csak kissé szélesebb mint hosszú, oldalai egyenesek; a szárnyfedők az előtornál kissé szélesebbek, domborúak, csúcsnyúlvány a nőstényeknél is van, de rövid. Hossza 15—20 mm. — Alsó-Ausztria (Bécs környéke) és Morvaországban honos, de hazánkban is előfordul Budapest környékén; valószínűleg azonban Magyarország nyugati részében mindenütt meg lesz található. Faunánkra új. (*reflexicollis* Mill. nec. Sol.)

3. *Milleri* Seidl. 1893.

6. A hátsó tarsusok első íze részaránytalan, azaz végének belső széle erősebben kihúzott mint a külső (6. a. ábra). Az előtor hátrafelé alig, előre felé erősebben kes-

6. ábra.

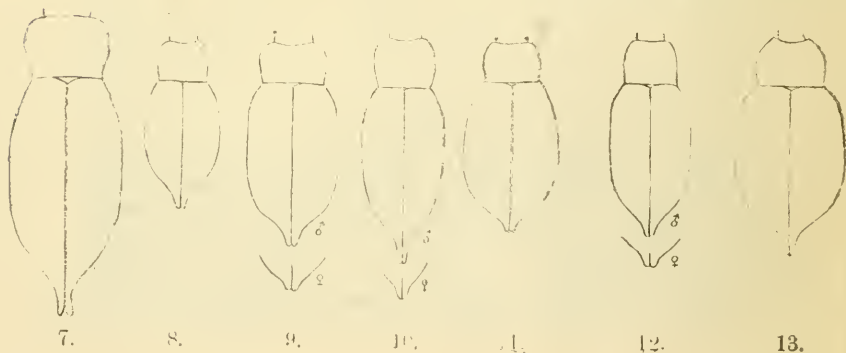
kenyedő, oldalszéle kissé S-alakúan hajlott; a szárnyfedők az előtornál sokkal szélesebbek, a hím és nősténynél egyaránt rövid csúcsnyúlvánnyal, az oldalszélük felülről nézve csak elül látható; a czombok keskenyek és alig bunkósak. Hossza 20—24 mm. — Előfordul az északi részek kivételével egész Európában, továbbá Algírban és Ázsia nyugati részében. Magyarországon

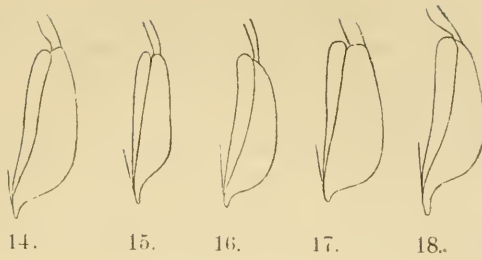
úgy látszik elég ritka, magam csak V. Nagyszeben (Fuss) és VIII. Vlaska pecina (Padewieth) környékéről ismerem. --- --- --- **6. mucronata Latr., 1804.**

— A hátulsó tarsusok első íze részarányos, csúcsán egyenesen lemetezett. (6. b. ábra). --- --- --- **7.**

7. A szárnyfedők keskenyek, hátul meglehetősen lejtősen lehajlók és keskenyen kihúzottak. Az előmell nyúlványa az elülső csípők mögött egészen laposan lehajló, az epipleurák finoman pontozottak; az előtor az oldalakig, a sima szárnyfedők az epipleurákig domborúak, a csúcsnyúlvány hegye felé lejtős, egyenkint kerekített, a hímeknél 1—1.5, nőstényeknél 0.5—1 mm. hosszú; az előtor és a szárnyfedők felülete sűrűn, majd gyéren pontozott. Hossza 17—23 mm. — Előfordul Európa délkeleti részében, Bécsből kezdve Magyarországon és Dél-Oroszországon keresztül a Kaukázus és Szibériáig; nálunk nem ritka, termőhelyei: I. Budapest, Keczel, Kecskemét, Nagyvárad; II. Lepsény; IV. S.-A.-Ujhely, Sárospatak, Varannó; V. Brassó; VI. Temesvár, Grebenácz, Mehádia; VII. Osiek (*longicollis* Stev. 1829., *confusa* Ménétr.) --- --- --- **7. halophila Fisch., 1822.**

— A szárnyfedők szélesek és rövidek, hátul meredeken lejtősek és szélesen kerekítettek. Az előtor széles keskenyebb a szárnyfedőknél, ezek erősen domborúak, oldal szélük csak elül látható felülről, a csúcsnyúlvány hegyesedő, varratbarázda nincs rajta, hímnél 1.5 mm., nősténynél 0.5 mm. hosszú vagy teljesen elenyésző; az epipleurák elül legszélesebbek, hátrafelé gyengén keskenyedők; a hátulsó tarsusok első íze olyan hosszú mint a 2. és 3. együttvéve; a czombok bunkósak, a csápok rövidek. Hossza 20—22. mm. — Előfordul Európa déli felében, Kis-Ázsiában, Szíriában; nálunk elég ritka, termőhelyei: I. Budapest, Péczel; II. Pécs; IV. S.-A.-Ujhely. (*ovata* Sol.) --- **8. abbreviata Ménétr. 1836.**

A 7—18. ábra magyarázata.

7.	<i>Blaps gigas</i> L.	felülről.		
8.	» <i>Milleri</i> Seidl.	»		
9.	» <i>lethifera</i> Marsh.	felülről.		
10.	» <i>mortisaga</i> L.	»		
11.	» <i>mucronata</i> Latr.	»		
12.	» <i>halophila</i> Fisch.	»		
13.	» <i>abbreviata</i> Ménétr.	»		
14.	» <i>lethifera</i> Marsh.	szárnyfedője oldalról.		
15.	» <i>mortisaga</i> L.	»	»	
16.	» <i>mucronata</i> Latr.	»	»	
17.	» <i>halophila</i> Fisch.	»	»	
18.	» <i>abbreviata</i> Ménétr.	»	»	

A *Deilephila neri*-ről.

VI.

Megjegyzések egy megfigyeléshez.

Irta Mallasz József.

Annak nyílt és őszinte bevallása után, hogy magam is lepkészkedtem egykor, kikérek részemre is néhány szót a „nerii-rova”-ban.

Nem azért, hogy elmondhassam, hogy gyűjteményemben volt *D. neri* Barcsi, Szászváros volt városi főorvosa, a 70-es évek elején kertjében, oleánderen fogta, sem azért, hogy mint a *D. neri* egy új termőhelyére rámutassak az alsó fehérmegyei Sárdra, hol Szász József főszolgabíró, mult évi augusztus hóban, oleánderen körülbelül 50 darab *D. neri* hernyót és bábót gyűjtött,¹⁾ hanem csak azért, hogy a *D. neri* dévai termőhelyére vonatkozó saját tapasztalataimat elmondhassam.

¹⁾ Ezen adatot ifj. Pietsch Lajos dévai fiatal lepkésztől birom.

A. R. L. 1901. évi VIII. k. 136. lapján Bordan István, a R. L. 1900. évi VII. k. 128. l. közöltek fentartása mellett kijelenti, hogy *D. nerii* hernyókat a dévai várhegy somján igenis gyűjtött, sőt azokból imagót is nevelt.

Hát magam nem tudom hány százszor jártam a dévai várhegyet, minden bokrát-kövét ismerem, de a *nerii* lepkét sem ott, sem Déva egész környékén soha sem észleltem és azt Bordan István kivételével a 80-as évek közepe óta tudtommal senki sem találta.

A hernyót illetőleg, meg kell jegyeznem, hogy azt legutóbb is, ez évi május, június és július hónapok alatt, mely időben pedig barátom A. Aigner Lajos megkeresésére a várhegy minden sombokrát, kitartó lelkiismeretességgel kutattam át, megtalálni nem tudtam, de meg kellett arról is győződnöm, hogy a somon található rovarélet fölötté szegény: egy-két *Coleoptera*, *Hemiptera*, *Arachnoidea* s két eddig meg nem határozott *Geometra*-faj hernyója volt egész fáradságom jutalma.

Mint a kit Hunyadmegye faunája fölötté érdekel, kötelességemnek tartottam erről beszámolni, a nélkül azonban, hogy fentiekkel Bordan István-nak a *nerii* dévai termőhelyére vonatkozó adatát kétségbe vonnám.

Nem vonom kétségbe, hisz minden entomologus előtt tudott dolog, hogy vannak szerencsés társaink, kik azt, a mi előttünk elérhetetlen, könnyű szerrel tudják megoldani, egy ügyes mozdulat, „az entomologia szolgálatában kiélesedett” szemük egy pillantása szüli a bennünket ámulatba ejtő kész eredményeket. (R. L. VI. 1899. 41. l.)

VII.

A *Deilephila nerii* újabb termőhelyei.

Irtá Merkl Ede.

Az utóbbi időben többször volt szó e folyóirat hasábjain a *Deilephila nerii*-ről, sőt e lapok olvasói a nevezett lepkére vonatkozó észleleteik közlésére is fel lettek hívva. Miután azon szerencsés helyzetben vagyok, hogy e lepkére és hernyójára vonatkozó több feltétlenül hiteles adat fölött rendelkezem, azért a felhívásnak szívesen megfelelek az alábbi sorokban.

Vajon a *D. nerii* hazánkban honosnak vagy csak vendégnek tekintendő, annak eldöntését a lepkészeknek engedem át; én csak azt fogom elmondani, a miről kétségbe vonhatlan bizonyítékaim vannak.

Legelőszőr is előfordulására nézve két új termőhelyet említek fel és pedig Temesvárt és Német-Bogsánt.

A múlt század 70-es éveiben egy Filip nevű buzgó lepkész, — állására nézve katonai hivatalnok, — lakott Temesvárott, kit én nemcsak hogy jól ismertem, de a kívül az entomologia révén, szoros barátságba is kerültem.

Filip, mint katonai hivatalnok, bizony nem sok szabad idő felett rendelkezett, hogy a lepkéket nappal hálóval fogja; de annál szorgalmasabban űzte a hernyóból való nevelést és az e célra berendezett szobájában több hernyó-nevelő szekrénye is volt. Egyéb fajok között a *Deilephila nerii*-t is nevelte és gyűjteményében, melyet halála után második kézről én vettem meg és a resiczai polgári iskolának ajándékoztam, 6 vagy 7 példány volt e szép lepkéből.

A ki a 60-as 70-es években járt Temesvárott, az még emlékezni fog egy Lyciummal befutott kerítésre, mely a mai színház helyén volt kertet zárta el, szintűgy a ma is létező várparancsnoki lakás kertjének kerítésére is, melyet akkor is Lycium bokrok öveztek. Filip, mint azt nekem sétatink alkalmával többször említette, a *D. nerii* hernyóját mindig ezen két Lyciumkerítésen találta, ²⁾ még pedig majd minden évben bizonyos számú példányt, melyet kétség kívül Lyciummal fel is nevelt, a tenyésztés sikerült is, de a fölös számú lepkéket elcserélte és csak azon 6—7 példányt vette be gyűjteményébe, melyek később birtokomba kerültek és melyek állítólag még most is meg vannak, ha az Anthrenusok, Dermestések, Ptinusok stb. meg nem ették, a mint ez az iskolának ajándékozott lepke- és bogárgyűjteményekkel majd mindig rendesen nagyon hamar történni szokott.

Német-Bogsánt illetőleg, nem csak a multa nézve van adatom a *D. nerii* tekintetében, de épen a folyó év szept. 27-én történt, hogy Dr. Blaschuthy ügyvéd házában, az udvarban a fal mellé állított több leander törzsnek egyikén közvetlenül az edény földje fölött, egy *D. nerii* lepkét találtak. Az illető egyén — az ügyvéd irnoka, — a lepkét megfogta, azt nekem szánván, valahova be is tette, de a lepkének másnap nyoma sem volt, mert éjjel elrepült.

²⁾ A Lyciumon való előfordulás annyira valószínűtlen, hogy fel kell tételeznünk, hogy Filip a Lyciumon talált *Atropos*-hernyókat elcinte *nerii*-hernyóknak nézte és később röstellte tévedését bevallani, vagy barátját szándékosan tévedésbe akarta ejteni.

A n.-bogsáni jelenlegi községháza hosszú éveken át szálloda volt és az egyik bérelő az oleandereket nyáron, mint az már szokás, az udvarban tartotta. Ezen oleandereken egy évben számos, majdnem teljesen kinőtt *nerii* hernyót találtak, melyeket a bérelő egyszerűen eltiport. A hernyók elpusztításáról csak későn értesültem, de az összetiport példányokat magam is láttam. Én azóta minden évben, a nyáron át szemem elé kerülő oleandereket rendszeren megvizsgálom, de hernyókra eddig még nem akadtam.

Zemplén megye Hymenopterái.

Gyűjtötte és összeállította Dr. Chyzer Kornél.

V.

Fam. Formicidae.

Camponotus marginatus Latr. Tolcsva XI. 25, Ujhely, K.-Azar; *ligniperdus* Latr. Ujhely VI. 14, Erdő-Bénye VI. 21, Tolcsva; *pubescens* Fabr. Ujhely, Tokaj, K.-Azar, Velejte, Vinna IV. 5; *sylvaticus* Oliv. Ujhely V. 24, Tokaj, Szöllőske; *lateralis* Oliv. Ujhely, Tolcsva.

Colobopsis truncata Spin. Ujhely I. 18.

Polyergus rufescens Ltr. Tokaj, Szöllőske VIII. 27.

Myrmecocystus viaticus F. Tokaj.

Formica sanguinea L. Ujhely, Tokaj, Vihorlat; *cinerea* Mayr. M.-Laborcz; *fusca* L. Tolcsva, Szinnaikő, Ujhely VIII. 2; *rufibarbis* F. Szomotor VI. 27—VII. 1, Szöllőske VII. 3, Tokaj, Ujhely, *truncicola* Nyl. K.-Azar VI. 5; *gagates* Ltr. Ujhely; *pratensis* Deg. Czéke, Varannó, Ujhely VII. 16, Gáboltó, Tolcsva; *rufa* L. Tokaj, K.-Azar, Bereczki, Peticse, Gáboltó, Szaláncz, Varannó.

Lasius fuliginosus Ltr. Ujhely, Tolcsva, Tokaj; *niger* L. Szinna VII. 7, Ujhely V. 23, Vinna IV. 5, Tolcsva, Mernyik, Királyháza X. 6, Szinyák VIII. 20, Mád X. 3, Lelesz X. 20, Homonna, Sztána X. 28, N.-Mihály; *alienus* For. Ujhely X. 3, Szerencs III. 21, Péér IV. 21; *emarginatus* Ltr. Czéke X. 7, Tokaj, Varannó, Szöllőske, K.-Azar; *brunneus* Ltr. Tolcsva I. 28—XI. 25, Szöllőske VII. 3, K.-Azar III. 15, Ujhely, Bereczki II. 13; *flavus* Deg. Tolcsva I. 21—IX. 28, Szinna; *mixtus* Nyl. Szöllőske, Vihorlat; *umbratus* Nyl. T.-Szántó, Vihorlat, Körtvélyes VII. 4; *inciscus* Schenck. Velejte III. 23.

Plagiolepis pygmaea Ltr. Ujhely III. 15—III. 18, Szerencs III. 20, Körtvélyes, Sooly X. 13.

Liometopum microcephalum Pz. Tárkány, Szomotor V. 9, Szöllőske, Páczin, Tokaj.

Tapinoma erraticum Latr. Szinnaikő VII. 4, O.-Ruszka VII. 10, Sooly X. 4, Tárkány.

Dolichoderus quadripunctatus L. Ujhely III. 15, Tokaj Szőlőske, Szinna, K.-Azar, Gáboltó, Szomotor V. 9.

Ponera contracta Ltr. Bácska, Ujhely X. 3, Peér VI. 20; Pele V. 7, N.-Mihály, Mezőkovácsháza.

Leptothorax unifasciatus Ltr. K.-Azar III. 15, Szinnaikő; *Nylanderi* Först. I. 17—II. 15, X. 7, Mád X. 3, Vinna VI. 5, Tolcsva IX. 28, Bély I. 23.

Stenamma Westwoodi Westw. Czéke X. 7, Azar.

Myrmica laevinodis Nyl. Tokaj, Gálszécs, N.-Mihály, Ladomér VII. 7, Szőlőske VII. 25, Homonna, O.-Ruszká VII. 10; *sulcinodis* Nyl. Ujhely; *ruginodis* Nyl. Vihorlat VI. 7, Sz.-Olyka, Szinna; *rubida* Str. Vihorlat VII. 6, Sáros VIII. 15, Gáboltó, Szinnaikő; *scabrinodis* Nyl. Ujhely, Tokaj, N.-Mihály, Vihorlat VI. 7, Sooly X. 26, Szomotor VI. 8, Mád X. 30.

Aphaenogaster structor Ltr. Ujhely, Tokaj.

Tetramorium caespitum L. Tolcsva IX. 28, Szerencs III. 21, Ujhely III. 13, Szinnaikő, Lelesz X. 29.

Solenopsis fugax Ltr. Ujhely, Baán VIII. 22, Szomotor VI. 27, Páczin VII. 1.

Myrmecina Latreillei Curt. Czéke X. 7, Tasnád VIII. 4, Peticse, L.-Bénve.

Fam. **Heterogynidae.**

Mutilla calva Vill. N.-Mihály, Páczin VII. 1, Szőlőske VIII. 13—VIII. 15; *montana* Pz. Szőlőske IV. 13—VIII. 3, Szomotor VI. 22—VIII. 7, O.-Ruszká VII. 10, Ujhely VII. 5; *erythrocephala* Latr. Ujhely V. 24; *rufipes* Ltr. Szomotor V. 9—VIII. 8, IX. 14, Kaponya VII. 7, Szőlőske VII. 31—VIII. 8; *brutia* Pet. Ujhely ♀. *europea* L. Tolcsva.

Myrmosa melanocephala F. Parno VII. 4; *cognata* Costa Szomotor VIII. 8.

Pristocera depressa F. Ujhely IV. 3.

Sapyga quinquepunctata F. Ujhely V. 16—VI. 14, Nagy-Mihály; *clavicornis* L. Ujhely V. 30.

Polochrum repandum Spin. Ujhely, N.-Mihály.

Tiphia semipolita Tourn. VIII. 2—VIII. 15, Ujhely VII. 30, Szomotor VIII. 7, Mád, Tállya, Monok; *morio* Fabr. Ujhely, Tokaj V. 4, Szendrő; *minuta* V.-d.-L. Bereczki V. 15, Erdőbénye VI. 21, Azar.

Scolia haemorrhoidalis F. Ujhely, S.-Patak, Mád, Erdőbénye; *quadripunctata* F. Szőlőske VII. 15—VIII. 2, Ujhely; *hirta* Schdk. Mád, Tokaj VII. 1—VIII. 5, Szőlőske VII. 15.

Fam. **Vespidae.**

Vespa germanica F. Tokaj. N.-Mihály. Szomotor, Parnó, Ujhely VII. 25; *vulgaris* L. O.-Ruszká VII. 10, Ujhely Szőlőske, Tolcsva, Rabaskala, Erdőbénye, Vihorlat; *crabro* L. Ujhely; *media*

Retz. Ujhely, K.-Azar, Szöllöske; *saxonica* F. Szöllöske VII. 23, S.-Patak, Tokaj, Szinna; *holsatica* F. Vihorlat VII. 14; *rufa* L. O.-Ruszká VII. 10, Vihorlat VII. 14, Ujhely VII. 25.

Discoelius Dufouri Lep. Szöllöske VIII. 12.

Eumenes coarctatus L. Ujhely, Szöllöske VIII. 12; *pomiformis* Rossi. Szöllöske VII. 29—VIII. 2, Tokaj VII. 1, Tarczal VI. 9.

Odynerus sinuatus F. Rabaskala; *parietum* W. Szöllöske VII. 20—VIII. 9, Tokaj VIII. 5, Mezőlaborcz V. 7, Ujhely, Vihorlat, Rokító; *helveticus* Sausur. Szinna; *minutus* Lep. Szöllöske VII. 31—VIII. 3, Tallya, Ujhely, N.-Mihály; *Chevrierianus* Saurr. Szöllöske VI. 20; *melanocephalus* Gmel. Ujhely, Tokaj Zemplén VI. 18; *renimaculatus* Lep. Ujhely VII. 12, Tokaj, N.-Mihály, Szöllöske VIII. 12; *parvulus* Lep. Gesztely; *callosus* Thoms. Szöllöske VII. 4, Homonna, N.-Mihály, Tokaj VII. 1; *nigripes* H.-S. Tokaj VII. 1; *xanthomelas* H.-S. Ujhely VII. 4; Bereczki V. 30, Szöllöske VII. 25, Tokaj VII. 1; *crenatus* F. Imreg VI. 28, Ujhely, Tokaj, Bereczki VI. 1, Szöllöske VI. 20; *nugdunensis* Sauss. Bereczki VI. 1, Szöllöske VI. 1; *jucundus* Mocs. Tokaj VIII. 5; *simplex* F. Tokaj VIII. 5, Szöllöske VI. 20; *elegans* H.-S. Szöllöske VII. 28; *dantici* Rossi. Szöllöske VIII. 9; *crassicornis* Pz. Szinnaikő VII. 4, Olyka VII. 15, Szöllöske VII. 3, Tokaj, Ujhely VII. 25.

Polistes gallicus Auct. Szöllöske VII. 3—VIII. 12. ¹⁾

Lepkészeti megfigyelések.

Irta Koča György.

A horvát-szlavonországi lepke-faunáról közzétett füzetemben (ismertetését lásd jelen füzet 58. lapján) felsoroltam azokat a lepkéket, melyeket hosszabb évek során át ezen a területen gyűjtöttem s úgy vélem, hogy abban néhány fontos és érdekes adat foglaltatik.

Számos oly fajt sorolok fel, melyről alig tételeznők fel, hogy nálunk előforduljon; több más fajról pedig megállapítottam a röptelési időt és ivadékainak számát, a melyek az eddig ismert adatoktól lényegesen eltérnek. Ennek bebizonyításául a R. L. VIII. 16. lapján foglalt soraim kiegészítéseül a következőket kívánom felemlíteni:

Papilio Podalirius L. és *P. Machaon* L. Szlavonországban

¹⁾ A befejező részt, a méhfélék családját (familia Apidae) szerző már a Rovartani Lapok III. kötetében tette közzé. Egyben figyelmeztetünk ama közleménynek bevezetésére, melyben a gyűjtésről és a gyűjtött anyag meghatározásáról történik megemlékezés.

harmadik ivadéokban is röpül, még pedig augusztus végén és szeptember elején; ilyenkor úgy szabadban fogtam egészen friss, tiszta példányokat, valamint hernyóból is tenyésztettem.

Polyommatus Alciphron var. *Gordius* Sulz. július-augusztusban a plüviczai tavaknál is röpül.

Cossus cossus L.-ről általában azt állítják, hogy az június-júliusban röpül, hernyója pedig májusban bábozódik; ámde 1892. augusztus végén három teljesen kifejlődött hernyót találtam, mely idehaza fűrészpörban azonnal el is bábozódott s a kitelelt bábokból már áprilisban kelt ki az első lepké.

Orgyia gonostigma F., melyet lóherén is találtam, két ivadéokban fordul elő, úgymint májusban és júliusban, úgyszintén az *O. antiqua* L. is kétszer, t. i. júniusban és szeptemberben.

Porthesia similis Fssl. június végén és július elején szokott röpülni. 1900-ban azonban néhány egészen tiszta példányát augusztus végén, sőt még szeptember közepén is fogtam. Úgy vélem, ezek is második ivadékokat képviselnek. Kizárólag hímek voltak azok, még pedig az első ivásúaknál jóval kisebbek, t. i. 10—11 mm. kiterjedésűek.

Demas coryli L. szintén két ivadéktú, az első áprilisban, a második júliusban jelenik meg.

Plusia gutta Gn. Vinkovcze környékén nem ritka. Áprilisban viruló Syringán fogtam, a petékből pedig, melyeket fogott nőstények letojtak, május-júniusban tenyésztettem a lepkét. Szeptember-októberben újabb ivadék lép fel, a miről a nagy számban fogott teljesen tiszta példány tanuskodik. Vajon ez az utóbbi ivadék még őszkor szaporít-e, vagy kitelel, ezt nem sikerült megállapítanom. Említésre méltó különben, hogy úgy a *Pl. gutta*, mint a *Pl. gamma* a csalétket sűrűn keresi fel.

Aventia flexula Schiff. Vinkovczéhez közel oly vidéken fogtam, a hol fenyőfa egyáltalában nem fordul elő, a mi azt bizonyítja, hogy hernyója nem csak fenyők, hanem lombfák moháin is él.

Aspilates formosaria Ev.-nak előfordulása Szlavonországban rendkívül érdekes. 1900. április 19-én Vinkovcze környékén írtásosban a füveket meringetvén, hálóban apró halványszínű hernyót találtam, melyet eleinte *Acidalia-nembelinek* tartottam és a többivel együtt tenyésztettem. Midőn ki volt fejlődve, elővettem

Hofmann hernyó-művét és mivel ábráját abban nem találtam, a többtől elkülönítettem, hogy jobban megfigyelhessem. A hernyó halvány sárga, hamuszínű háttal és ugyan oly színű oldalsávval, melyek között sok igen finom világosabb csipkés vonal látható. Fölül a testgyűrűk két végén 2—2 sötét pont áll. Feje fehér. Napközben igen csendesen pihent, ágacskához lapulva, reggel azonban észrevettem, hogy a nyujtott tápláléknak jó részét fel-emésztette. Táplálékul *Stellariát* és salátát adtam neki. Junius 3-án bebábozódott és junius 18-án kelt ki a lepke.

Cidaria adumbraria H.-S.-t több példányban fogtam Portorén, 1894. és 1897. július-augusztus havában. Napközben régi falakon rejtőzik és felzavartan csak néhány lépésnyire röptül s azután a földre ül, a melynek színével ott igen megegyezik a saját színezése.

Általánosan ismert tény, hogy némely faj bizonyos vidéken teljesen eltűnik, viszont egyszerre fellép, a nélkül, hogy sok éven át láttuk volna így p. o. az *Agrotis saucia* Hb.-t legelőször 1899. június 8-án fogtam Vinkovcze környékén és azóta közönséges faj, mely kivált a csalétken igen gyakran jelenik meg. Egy fogott nőstény petéiből a lepkét július végén nagy számban tenyésztettem.

Az alatt, míg említett füzetem a sajtó alól kikerült, Anderka barátommal újabban mintegy 70 új fajt és fajváltozatot gyűjtöttem, köztük a *Bomolochia fontis* ab. *terricularis* Hb. és *Acidalia corrivalata* Kretschm., melyet Magyarországon eddig csak Eperjesen figyeltek meg és *Zygaena pilosellae* ab. *lutescens* Tutt., mely eddigelé Magyarországból nem volt ismeretes s így a hazai faunára egészen új.

A horvát-szlavonországi lepke-fauna.

Irtta A. Aigner Lajos.

Horvát- és Szlavonország lepke faunája eddigelé igen kevésbé volt átkutatva, s irodalmilag ismertetve. Az első mű, melyben idevágó adatok foglaltatnak, Piller Mátyás és Mitterpacher Lajos budai tanárok utazási munkája, ¹⁾ melyben 30 Macrolepidopterát emlitenek fel. Nehány évtizeddel utóbb,

¹⁾ Iter per Poseganam Slavoniae provinciam. Budae. 1783.

1813-ban, Germar E. F. hallei coleopterologus, Dalmátországban utaztában Fiumében és a tenger melléken lepkét is gyűjtött és több érdekes fajt jegyzett fel. ²⁾

Nem sokára ezután (1822) felfedezte Rau Fiume környékén a *Salurnia caecigenát*, Dahl pedig ugyanott a *Lasiocampa otust*, azóta számos lepkész látogatott el a tenger mellékre, de Horvát- és Szlavonország egyes részeibe is, gyűjtésük eredményét azonban vagy nem bocsátották nyilvánosságra, vagy csak kevés érdekes fajt sorolhattak fel.

Az első alaposan kutató lepkész a bécsi Mann József volt, a ki 1863-ban meglepő szép eredménynyel gyűjtött Modrus-Fiume megyében. ³⁾ Újabb 20 év múlva ismét bécsi lepkész gyűjtött Horvát-Szlavon ország területén, t. i. Bohatsch Ottó, a ki 1883. óta több ízben járt Lipiken és daczára annak, hogy csak a fürdőhely közvetlen környékén és csakis junius-julius havában kutatott, mégis közel 400 Macrolepidoptera-fajt szedett össze. ⁴⁾ Ezen gazdag adalék mellett csekélyebb jelentőségű Dr. Sturany R., szintén bécsi rovarásznak plitvici gyűjtése. ⁵⁾

A magyar rovarászok csak újabb időben kezdtek Horvátországnak a tenger mellékkal szomszédos területét is felkeresni, még pedig követve Dr. Horváth Géza példáját, a kinek megbízásából Pável János több ízben gyűjtött azon tájon, valamint Szerém-megyében is, főleg lepkéket, faunánkra nézve néhány új faj is akadt, gyűjtésének eredménye azonban még nincsen közzétéve.

A horvátok részéről úgyszólván semmi sem történt ezen a téren, mert Vukotinovic Lajosnak zágrábi enumerációja ⁶⁾ teljesen megbízhatatlan. Csak a legújabb időben támadt a horvát-szlavon lepke faunának hivatott odavaló művelője Koča György, vinkovcei főerdészben, a ki főleg bogarász ugyan,

²⁾ Reise nach Dalmatien und Ragusa. Leipzig, 1814; új kiadás 1817.

³⁾ Schmetterlinge, gesammelt um Josefthal in der croatischen Militärgrenze: Verh. zool.-bot. Ges. Wien VIII. 1867. S. 63—76.

⁴⁾ Beiträge zur Lepid.-Fauna Slavoniens: II. Jahresbericht d. Wiener Ent. Ver. 1891. S. 31—50.

⁵⁾ Dr. H. Rebel, Verz. der von Dr. Sturany in Croatien gesammelten Lepidopteren: Verh. zool.-bot. Ges. Wien XLV. 1895. S. 390—392.

⁶⁾ Fauna leptirah u okolici Zagrebačkoj: Rad. jug. Akad. XLVIII. 1879. S. 1—129.

de a lepkék iránt is kiváló figyelemmel van. Szövetkezve barátaival: Anderka Gyula pleterniczai erdészszel és Dr. Hru by József ivancei orvossal, felkutatta különösen Pozsega-megyét, kivált a Papuk hegycsoportot, valamint Ogulin-megyét, Portoré környékét és a Kapela-hegységet.

Koč a a mult évben tette közzé a Papuk-hegységben gyűjtött bogarak és lepkék jegyzékét (ismertetve a R. L. VIII. 41. 1.), legújabban pedig kibocsátotta az említett barátaival együtt gyűjtött összes horvát-szlavon Macrolepidoptereiak sorozatát, mely az odaváló faunának érdekes képét nyújtja. ⁷⁾ Ez a kép jóval teljesebb és változatosabbá vált volna, ha szerző a Microlepidopterákra is kiterjeszkedik és e téren való elődeinek kutatásait is tekintetbe veszi és nevezetesen a „Fauna Regni Hungariae“ Lepidoptera-katalogusában foglalt adatokat felhasználja. ⁸⁾ Ámde ezek nélkül is tekintélyes számú lepkét sorol fel, t. i. 732 fajt és fajváltozatot együtvéve. Ezek közt számos olyan van, melyet eddig hazánknak csak egyes helyein figyelték meg. Ilyenek: *Polyommatus Alciphron* var. *Gordius* Sulz. (Eperjes), *Melitaea didyma* var. *meridionalis* Stgr. (Lipik), *Deilephila vespertilio* Esp. (Fiume), *Cossus terebra* F. (Fiume), *Leucania congrua* Hb. (Budapest), *Telesilla virgo* Tr. (Futak), *Herminia modestalis* Heyd. (Eperjes), *Acidalia luridata* Z. (Mehádia), *Aspilates formosaria* Ev. (Budapest), *Minoa murinata* ab. *cineraria* B. (Josipdol), *Cidaria adumbraria* H.-S. (Fiume), *Eupithecia rectangulata* ab. *cydoniata* Bkh. (Pozsony), *E. sobrinata* Hb. (Budapest) stb.

Akad azonban néhány oly alak is, mely a magyar faunára nézve egészen új. Ezek, melyek Koč a gyűjtésének fénypontjait képezik, a következők:

Zygaena transalpina var. *hippocrepidis* Hb. Vinkovcéról, eddig Belgiumból, délnyugati- és közép Németország és Franciaországból ismeretes.

Naclia punctata ab. *servula* Berce, Portoréról, eddig déli Franciaországban, Cataloniában és Észak-Afrikában találták.

⁷⁾ Prilog fauni leptira Hrvatske i Slavonije: Glasnik hrv. naravoslovnog drustva XIII. 1901. Különnyomat 67 l.

⁸⁾ Az utóbbinak mellőzése némely téves állításra is vette, úgy p. o. a *Pieris Ergane*-ről azt mondja, hogy az csak a Balkánból ismeretes, holott ama jegyzék szerint Fiuménál is fogták, sőt utóbb Pável ráakadt Noviban is.

Lythria sanguinaria Dup, Vinkovcéról, eddig csak Spanyolország, Portugália, déli Franciaország és a Pyreneákból ismertük. (Ezt az előbbi két fajt már felemlítettük, l. R. L. VI. 97., VIII. 44. 1.)

Vanessa Egea ab. *i album* Esp. Losinjáról, a törzsalak mellett, fölül jóval sötétebb. Meisznér Károly Fiumében is megfigyelte, de adata nincsen közzétéve.

Syrichthys cacaliae Rbr. Vinkovcéról, eddig csak az Alpokon, a Pyreneákon, Közép-Olaszország hegysegein és az Altaiban figyelték meg.

Catocala conjuncta Esp. Portoréról, többi közt Dalmátországban és a Balkánon is fordul elő.

Megjegyzem itt, hogy a *Melitaea Athalia* ab. *Pyronia*, melyet Koča Hofmann műve után határozott meg, az ab. *corythalia* Hb.-hez tartozik, a melyet már Budapesten, Eperjesen, Pujon és Lipiken is találtak; a *Sesia doryliiformis* O. pedig elmarad, mert arról utólag kiderült, hogy *S. triannuliformis* Frr.

Az egész jegyzékből kitűnik, hogy Koča igen buzgó, szorgalmas és lelkiismeretes kutató, a mire az is vall, hogy minden állatnak röpkülési idejét is feljegyzí; de az is meglátszik rajta, hogy a kisebb állatok nagyon is kikerülték a figyelmét, így p. o. a Psychidák, a *Thalpochares*- és *Eupilhecia*-genus igen gyöngén vannak képviselve, a *Nola*-genus pedig épen nem. Szintúgy hiányzik több Noctua-genus, p. o. *Episema* és *Polia*, a mi meg arra mutat, hogy szerző az éjjeli fogást családokkal nem kellőképen alkalmazta és gyakorolta. Viszont jó megfigyelőnek is bizonyul szerző, kinek ebbeli feljegyzéseit külön közöljük.

Egészben véve köszönettel tartozunk Kočának szorgalmas munkájáért és reméljük, hogy folytatott buzgó kutatás mellett a mutatkozó hézagokat csakhamar pótolni fogja, kivált ha — a mi igen kíváncs — figyelmét a Microlepidopterákra is kiterjeszti.

Különfélék.

A mimikryről. A K. M. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának febr. 7-iki ülésén A. Aigner Lajos a mimikryről tartott előadást, melyben a mimikry lényegét röviden ismertette, annak egyes jelenségeit kritikailag vizsgálta. Számos példával illusztrálja, hogy kivált a lepkék nem ellenségeik, hanem az időjárás kedvezőtlen volta elől rejtőznek; egyben rámutatva arra is, hogy sem az ember, sem pedig a madarak vagy csúszómászók és rabló rovarok a lepkékben nevezetes kárt nem tesznek, ellenben az utóbbiak a hernyókban tetemes pusztításokat visznek véghez. Megczáfolni igyekezik továbbá a mimikrynek azt a tételét, mely szerint egyik lepke a másikat alakban és színben a „védelem” szempontjából utánozza. Az előadás abban *concludál*, hogy a rovarok vagy egyéb állatoknak egymáshoz vagy élettelen tárgyhoz való hasonlatosságát a természettudomány mindenkor rendkívül érdekes jelenségnek fogja tekinteni, de a mimikry-elmélet fölött előbb-utóbb napirendre tér.

Legyek monographiája. Mostanában, midőn a legyeket mindenféle betegségek közvetítőiként vádolják, időszerű az összeállítása mindannak, a mi az amerikai fajokról ismeretes. Ez Howard L. O.-nak köszönhető. Érdekes tartalmából felemlítendő Gray megfigyelése, mely szerint csupán a hímek keresik fel az alkoholt s attól lerészegednek. Bessels polaris expedíciója alatt a 72° alatt számtalan milliónyi legyet látott, melyek a szitakötők és különféle madarak, — álczáiban pedig a vizibogarak, halak és szitakötők lárvái nagyban lakmároztak. A legyek ellen szerző a házban a légyhálót, rovarport stb. ajánl, szűrése ellen Glycerint vagy indigót, az álcák megsemmisítésére pedig a pocsoltyákban halak bebocsátását vagy nyers petroleum beleöntését. Ez utóbbit Portschinsky orosz tudós is ajánlotta a Tabanidák ellen, melyek tudvalevőleg erősen szúrnak, mint p. o. a mi lódarazsunk is, s azonkívül a „Sibériai pestis” terjesztőinek is tartják. Minthogy vérszopó nöstényeiknek gyakran van szüksége vizre s e célból a pocsoltyákat keresik fel, ezeket mérgezte meg Portschinsky nyers petroleummal, még pedig jó sikerrel. Nálunk is alkalmazható lenne.

Téli lepkék. Brádról 1902. február 8-án a következő értesítést veszszük: „Tegnap éjjel még jó fagy volt. Ma déli szél fú, az idő langyos és alig lettek a gyárudvarban az ívlámpák felgyújtva, máris tömegesen jöttek a mutatóba küldött lepkék, ámbár megleptően esett az eső.” A beküldött lepkék közt volt néhány kitelelt *Scopelosoma satellitia* L. és *Orrhodia vaccinii* ab. *spadicea* Hb. és egy *Hibernia leucophalaria* Schiff., mely kopott voltával szintén a kitelelés színét viselte, habár különban csak márczius elején. Kivételesen február közepén szokott megjelenni. Ez a példány tehát

mindenesetre megelőzte fajtársait s az idei rendkívül enyhe télen már januáriusban vagy talán még előbb kelt ki. Mindenesetre érdekes jelenség.

Egy vidéki lepkész. Tóth Viktor született Bágyonban 1844. decz. 24-én. Iskoláit Galicziában kezdte, de már 12 éves korában katonai-intézetbe került Nagyszebenbe és Kassára s utóbb a mérnökkari iskolába Szt.-Pöltenbe. 1866-ban hadnagy lett a II. mérnökkari ezredben és már 28 éves korában századosi rangot viselt. Négy évvel utóbb azonban ott hagyta a katonai pályát s az osztrák-magyar államvasútnál felügyelői állást foglalt el. Szaktanulmányain kívül főleg photographiával foglalkozott, s ezen teren új felfedezéseket is tett, melyek elismeréséül a becsi amateur-club ezüst éremmel, az 1890-ki budapesti amateur-kiállítás pedig 30 arannyal tüntette ki. Utóbb inkább rajzolással és természeti tárgyak gyűjtésével foglalkozott, kivált mióta (1888.) gyöngélkedése miatt nyugalomba vonult, a midőn Szilágy-Csehn, majd Berkesen és Nagy-Somkúton tartózkodott. Úgyszólván minden idejét a szabad természet ölében töltötte, a hol minden legkisebb lény lekötötte figyelmét. Különös szorgalommal gyűjtötte a lepkéket, csigákat és virágokat, mely utóbbiakat gyönyörű rajzaihoz használta fel mintául. Meghalt Nagy-Somkúton, 1898. aug. 16-án. Néhány évvel ezelőtt alkalmam volt hátrahagyott mesteri fényképeit, szép rajzait s elég terjedelmes lepkegyűjteményét látni, az utóbbit nem a legjobban karban, teljes rendetlenségben, papírkéreg dobozokban, melyekben a tőzseggel vagy parafa helyét kifeszített papír helyettesítette, minek folytán a lepkék össze-vissza dőltek. Ezeket különben, mint értesültem, nagy táradtsággal üveglemezek segítségével fesztette ki s egészben véve igen jól. Érzéke volt a ritkább fajok és eltérések iránt. Így pl. néhány példányban volt képviselve az *Argynnis Laodice*, melyet hazánkban ő fogott legelőször; ott volt továbbá az *Ematurgia atomaria*-nak igen világos színű példánya, mely igen megközelítette a *var. orientaria*-t, legnevezetesebb darabja pedig volt egy *Pieris brassicae* himje, melyet *P. Daplidice* nőstényével copulában fogott Szilágy-Csehn 1893. aug. 31-én.

Irodalom.

Schilsky, J., Die Käfer Europas. 38. Heft. Nürnberg 1901.

Ezen Europa bogarait tárgyaló munkából, melynek egyes köteteit már ismertettük, most jelent meg a 38-ik füzet, mely 100 *Apion*-fajnak leírását tartalmazza. Schilsky legújabbán az orrmányos bogarak családjának e fajokban igen gazdag nemét, melyből csak a paláarktikus régióból mintegy 600 faj ismeretes, tette tanulmány tárgyává. Daczára annak, hogy nem is nagyon régen (1873—97.) Desbrochers des Loges is írt az *Apion*-okról nagyobb munkát, azoknak újabb feldolgozása szükségessé vált. Már ez első füzetben, mely *Apionok* leírását tartalmazza, sok

érdekes és fontos megfigyelés van közölve. Nehány új faj leírásán és synonymikái adatokon kívül legérdekesebb szerzőnek tervezete az *Apion*-genus felosztását illetőleg, a mi ily fajokban igen gazdag nemekben okvetlenül szükséges is. Eddig két alnemet ismertünk, de ezek sem voltak eléggé precizírozva, pontosan nem tudtuk, mi tartozik az egyik-, és mi a másikba. Schilsky mostan a következő alnemekre osztja az *Apion* nemet: *Onychapion*, *Phrissotrichium*, *Ceratapion*, *Exapion* Bed., *Omphalapion*, *Oxystoma* Dum., *Aspidapion*, *Alocentron* és *Apion* i. sp. Ez mindenesetre csak első kísérlet, mert sok fajt még nem ismer a szerző és véglegesen csak e tanulmányának befejezése után fogja ezt eldönteni. Az egyes fajok leírásai kimerítőek. Hazánkból is a következő fajokat említi: *Apion* (*Ceratapion*) *armatum* Gerst. (Erdély), *similans* Schilsky n. sp. (Fertőtó), *sareptanum* Desbr. (Hungaria), *detritum* Rey. (Szlavonia), *A. (Exapion) elongatulum* Desbr. (Hungaria), *A. (Aspidapion) validum* Germ. (Hungaria), *A. gracilipes* Dietr. (Hungaria), *Schönherri* Boh. (Herkulesfürdő). Felsoroltak közül a kövéren szedették faunánkra újak. Még megakarom jegyezni, hogy szerző a M. Nemzeti Múzeum igen gazdag anyagát is tanulmányozta, a mit különben a bevezetésben meg is említi.

Csiki Ernő.

*

Ganglbauer, L. Der Artenumfang in der Orionacarabus-Gruppe und nomenclatorische Vorschläge. (Verh. zool.-bot. Ges. Wien. 1901. p. 791—798).

Szerző főleg Born, másrészt saját vizsgálatai alapján az *Orinocarabus* alnembe (sensu Reitter, 1896) sorozott 13 fajról kimutatja, hogy az tulajdonképen csak 4 faj (*concolor* F., *alpestris* Sturm, *carinthiacus* Strm. és *Latreillei* Dej.), a többi pedig ezeknek fajtája vagy fajváltozata. Azután azt ajánlván, hogy a sok felesleges varietás nevét egyszerűen ki kell hagyni a katalogusból, azokat legjobb lenne nem létezőknek tekinteni. Megengedem, hogy ez kisebb, különösen kézi-katalogusokban czélszerű is lenne, de nagy összefoglaló katalogusokban, ha mint synonymákat is, de fel kell említeni. Végül a szerző azt fejtegeti, hogy a jövőben a coleopterologusok már nem zárkozhatnak el a trinominalis nomenclatura használatától; a harmadik név a fajták jelölésére szolgálja, az alfajokat pedig egy negyedik név jelölné pl. a *var. puncticollis* Kr. teljes neve ez lenne: *Carabus (Orinocarabus) alpestris Hoppei puncticollis* Kr. Katalogusokban pedig, hogy e neveket minden egyes alaknál ne kelljen ismételni, a fajtákat egy eléjük írt nagy, az alfajokat egy kis betű jelölné: pl.

Carabus concolor F.

A. silvestris Panz.

concolor Panz.

a1 *Habermelneri* Ganglb.

a2 *nivosus* Heer.

nivalis Heer.

B. transsilvanicus Dej.

glacialis Mill. ex. p.

Milleri Thoms. ex. p.

Hoppei Kr. ex. p.

C. Redtenbacheri Géh.

stb. stb.

A három- és négyszeres megnevezések alkalmazásánál pedig az utolsó nevet csak a többivel együtt lehetne használni és így egy genusban is többször lehetne egy és ugyanazon névvel valamely változatot megjelölni, átkeresztelések nem lesznek szükségesek és már átkeresztelteket megint vissza lehetne helyezni. Azt hiszem, hogy ezen jelölést a gyakorlatban nem igen fogják keresztül vinni; katalogusokban pedig a betűk feleslegesek, azt, hogy melyik a faj, fajta, vagy alfajta stb. másképp és pedig áttekinthetőbben is lehet feltüntetni.

Csiki Ernő.

*

Petri, Dr. Karl. Bestimmungstabelle des Curculioniden-Tribus der Hyperini. (Bestimmungs-Tabellen der europäischen Coleopteren. Heft 44. Paskau 1901. p. 1-42).

Petri Károly dr., a segesvári polgári leányiskola igazgatója, az utóbbi években a Hyperini csoportba tartozó orrmányos bogarakkal foglalkozott behatóan. Tanulmányainak eredménye a Hyperini-k monographiája, melyet e helyen még részletesen szándékozom ismertetni. Ezen dolgozata említett monographiájának kivonata, azért most részletesen ismertetni feleslegesnek tartom. Tartalma meghatározási táblázatok a nemek és fajok meghatározására, ezt kiegészíti még egy synonyma táblázat is. Szerző e dolgozat szerint felállított 1 új nemet, 45 új fajt és 9 fajváltozatot, melyekből hazaiak a következők: *Hypera comata* Boh. var. *biharica* és var. *carpathica*, *minuta* és *fiumana*; *Phytonomus dentatus*, *carinicollis* var. *obscurus*, *Frivaldszkyi*, *cumanus* és *transsilvanicus*.

Csiki Ernő.

*

Jablonowski József, A szőlőmoly és szőlőjloncza: Kiséletügyi Közlemények. Kiadja a m. kir. földművelésügyi minisztérium. III. kötet. 1900. 169—360. l. 3 színes ábrával és 8 fametszettel.

A *Cochylis ambiguella* Hb. és *Tortrix pilleriana* Schiff. átalakulásainak, életmódjának, kártételének és irtásának kimerítő leírása, melynek rövidletét lapunk VI. kötetében (1899.) közöltük ugyanazon szerzőtől.

Magyarországi rovarászok névjegyzéke.

III.

Steffek Adolf dr. kerületi orvos, Budapest, II., Krisztinaváros *Lep.*

Stipanics József polg. iskolai tanár, Budapest. I., Márton-hegy 535. *Lep.*

Szabó József tanító-jelölt, Kún-Félegyháza. *Lep.*

Szakmáry Ferencz erdőőr-iskolai igazgató, Gyergyó Szent-Imre. *Ent. oecon.*

Szalay Gyula főgym. tanár, Kún-Félegyháza. *Lep. Col.*

Szelényi Károly dr. főgym. tanár. Késmárk. *Col. Lep.*

Szépligeti Viktor főreálisk. tanár, Budapest, II., Lánchíd-utca 4. *Hym., paras.*

Szilády Zoltán collegiumi tanár, Nagyenyed. *Arthrop.*

Szlabey Ernő m. kir. államvasuti főfelügyelő, Budapest, VI., Andrassy-út 88. *Lep.*

Szmolay Vilmos dr. orvos, Vinga. *Col.*

Szontagh Gyula magánzó, Arad. *Lep.*

Teszák Károly egyetemi hallgató Budapest, VI., Vörösmarty-utca 37. *Lep.*

Thalhammer János, S. J., főgymn. tanár, Kalocsa. *Dipt.*

Tomala Nándor főmérnök, Budapest, II., Szénatér 7. *Lep.*

Topler János jószágigazgató, Pudmericz, Pozsony m. *Col.*

Török Arthur m. kir. államvasuti mérnök, Kolozsvár. *Lep.*

Uhryk Nándor dr. orvos, Budapest, VIII., Kerepesi-út 73. *Lep.*

Ulbrich Ede börzei ügyész, Budapest, VI., Rózsa-u. 45. *Lep.*

Uhl Károly ny. hivatalnok, Budapest, IX., Tompa-u. 28. *Lep.*

Vadas Jenő m. kir. főerdőtanácsos, a m. kir. bányászati és erdészeti Akadémia tanára, Selmeczbánya. *Ent. oecon.*

Vadászfy Jenő m. kir. erdőmester, Pilis-Maróth. *Ent. oecon.*

Vaitzik Ede a m. kir. bányászati és erdészeti Akadémia s. tanára, Selmeczbánya. *Lep.*

Vängel Jenő dr. tanítóképezdei tanár, Budapest, I. ker. *Ent.*

Vánky József főreálisk. tanár, Szeged. *Col.*

Vida Károly dr. főgymn. igazgató, Csurgó. *Ent.*

Wachsmann Ferencz m. kir. államvasuti főfelügyelő, Bpest, VI., Andrassy-út 88. *Col.*

Wachsmann János ny. jószágigazgató, Pápa. *Col.*

Wagner Ágost tanító, Arad, Lipót-u. 11. *Col.*

Wagner János tanítóképezdei tanár, Arad. *Lep. Col.*

Wass Béla gróf, orsz. képviselő, Bpest, IV., Egyetem-tér 2. *Lep.*

Zahradka Ferencz plébános, Csolnok, Esztergom-m. *Lep. Col.*

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedő, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Horváth

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest IV., Molnár-utca 24.

1902. März.

IX. Band

Heft 3.

S. 45. **E. Csiki: Die Blaptinen Ungarns.** Nach dem Katalog der Coleopteren Ungarns von D. Kuthy kommen in Ungarn 9 Arten der Gattung *Blaps* vor. Von diesen sind aber zwei zu streichen, nämlich *Bl. parvicollis* Esch., welche nach Allard's Monographie in die Fauna aufgenommen wurde, dessen Angabe aber wahrscheinlich einem Exemplar mit falschem Fundort zu Grunde liegt. Die zweite Art, *Bl. subquadrata* Brll. verdankt seine Aufnahme einem Druckfehler des Cat. Col. Europae, 1891., wo statt *Tr.* (= Transsylvania) nur *T.* (= Turcia) stehen sollte, übrigens fällt diese Art nach Seidlitz mit *Bl. lethifera* Marsch. (*similis* Latr.) zusammen, ist also jedenfalls zu streichen. Neu für die Fauna ist *Bl. Milleri* Seidl. aus West-Ungarn, die bisher von *reflexicollis* Sol., welche in der Deliblater Sandpuszte vorkommt, nicht unterschieden wurde. Für die Gattungen *Gnaptor* und *Blaps* wurde eine Bestimmungstabelle zusammengestellt, zu deren Erläuterung 18 Abbildungen dienen, welche auch Anfängern die Determination in dieser ziemlich schwierigen Gruppe erleichtern sollen.

S. 51. **Über *Deilephila nerii*.** VI. J. Mallász: Bemerkungen zu einer Beobachtung. Es wurde behauptet, dass die Raupe des Schwärmers zu Déva an *Cornus mas* gefunden wurde. Ohne die Richtigkeit dieser Behauptung anzuzweifeln, constatirt Verfasser, dass er im Sommer 1901 allda vergeblich an jenem Strauch gesucht habe.

VII. **E. Merk1: Neuere Fundorte von *Deilephila nerii*.** Verfasser giebt einige neuere Fundorte an und bemerkt zugleich, dass ein Entomologe in Temesvár die Raupen des Oleanerschwärmers stets an *Lycium* gefunden habe, was indessen von der Redaction in einer Fussnote in Zweifel gezogen wird.

S. 54. **Dr. K. Chyzer: Die Hymenopteren des Komitates Zemplén.** V. Fam. Formicidae, Heterogynidae, Vespidae. Den Schluss, Familia Apidae, hat Verfasser bereits im III. Bande der „Rovartani Lapok“ publicirt und bei dieser Gelegenheit über seine Sammlung, sowie über die Determination der gesammelten Hymenopteren berichtet.

S. 56. **G. Koča: Lepidopterologische Beobachtungen.** Übersetzung der lepidopterologischen Observationen, welche Verfasser

in seinem Beitrag zur Lepidopteren-Fauna von Kroatien und Slavonien (Prilog fauni leptira Hrvatske è Slavonije: Glasnik hrv. naravoslovog drustva XIII. 1901. Separatabdruck 76 S.) zum Schluss in deutscher Sprache zusammengestellt hat.

S. 58. **L. v. Aigner-Abafi: Die kroatisch-slovenische Lepidopteren-Fauna.** Besprechung der soeben erwähnten faunistischen Arbeit von G. Koča, in welcher 732 Formen von Macrolepidopteren (Arten und Varietäten zusammen) aufgezählt werden, darunter eine Anzahl solcher Arten, welche bisher in Ungarn bloß von einem Fundorte bekannt sind, sowie mehrere, welche für die Fauna der Länder der ungarischen Krone neu sind, u. z. folgende: *Zygaena transalpina* v. *hippocrepidis* Hb., *Naclia punctata* ab. *servula* Berce, *Lythria sanguinaria* Dup., *Vanessa Egea* ab. *i-album* Esp., *Syrichthys cacaliae* Rbr., *Catocala conjuncta* Esp., dagegen ist zu streichen: *Sesia doryliiformis* O., weil es sich herausgestellt, dass es *S. trianuliformis* Frr. sei. Nebst der Anerkennung und Würdigung des Eifers und Fleisses, welchen Koča entwickelt, wird bedauert, dass derselbe die einschlägigen Daten seiner Vorgänger auf diesem Gebiete: Piller, Mitterpacher, Germar, Mann, Bohatsch und Sturany, sowie der „Fauna Regni Hungariae“ nicht berücksichtigt hat, wodurch er ein vollständigeres Bild der kroatisch-slovenischen Lepidopteren-Fauna würde geboten haben. Auch muss es auffallen, dass manche Gattungen (z. B. die *Psychiden*, *Thalpochares* und *Eupithecia*) sehr schwach vertreten sind und andere (wie *Nola*, *Episemia*, *Polia*) gänzlich fehlen.

Kleinere Mittheilungen.

S. 62. *Über Mimikry* hielt L. v. Aigner-Abafi in der zoologischen Section der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft zu Budapest einen Vortrag, worin er ausführte, dass besonders die Schmetterlinge sich nicht vor ihren Feinden, sondern gegen Sonnenhitze, Regen und Wind verbergen. Ebenso sucht er zu wiederlegen, dass ein Falter den anderen Schutzes halber nachahme.

S. 62. *Monographie der Dipteren* von L. O. Howard kurz besprochen.

S. 62. *Winterliche Falter.* Aus dem Komitate Hunyad wird berichtet, dass am 8. Febr. 1. J. an einer Bogenlampe ausser zahlreichen Noctuen auch *Hibernia leucophaearia* gefangen worden sei.

S. 63. *Kurze Biographie von Viktor Tóth* (geb. 1844, gest. 1898), der erst Militär, dann Eisenbahnbeamter und dabei ein eifriger Lepidopterologe war. *Argynnis Laodice* wurde zuerst von ihm in Ungarn constatirt, auch beobachtete er eine Copula von *Pieris brassicae* ♂ mit *P. Daedice* ♀.

Literatur. Besprechung der Publicationen von Schilsky, Ganglbauer, Petri und Jablonowski.

Verzeichnis der Entomologen Ungarns III.

Következő madárbőröket stb. vagyok hajlandó eladni vagy rovarokért becserélni: 1 *Turdus iliacus* ♂; 3 *Cyanecula suecica* ♂; 1 *Loxia curvirostra* ♂; 2 *Pinicola enucleator* ♂; 3 *Nucifraga cariocatactes*; 6 *Nucifraga macrorhyncha*; 1 *Aegialitis hiaticula*; 1 *Somateria spectabilis* ♂; 1 *Cardinalis cucullatus*. Brasília 1 Jégmadár N. Guinea: 1 Varró madár N. Guinea; 1 *Mustela nivalis*; 1 Csiga gyűjtemény (földgömbi); 1 Mufflon-szarv. fél koponyával; 1 Photograph apparatus complet.

Tavarnok u. r. N.-Tapolcsány.

Kelecsényi Károly.

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégibb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdaszoknak és erdészeknek 800 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletet. Honi faunánk közönséges és leg ritkább fajtái nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomtatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bogszán. (Krassó-Szörénymegye.)

Merkel Ede.

Magyarország madarai. A hazai madárvilág megismerésének vezér-fonala. Irta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1—7. füzet: az első füzet a szisztematikai részzel kezdődik s az Éneklők rendjének négy családját, ugymint: a varjú-, sárga-rigó-, seregély- és pintyféléket; a második füzet a pacsirta-, billegető- és posztóféléket; a harmadik a vízirigó-, ölkörszem- és rigóféléket; a negyedik pedig a pipőke-czinege-, küllő-, fanászó-, gélincs-, sztyenferk-, fecske- és légyfajféléket; az ötödik a rikácsolókat, kakuk-, harkály- és bagoly-féléket, a 6. a ragadozókat a 7., mely most jelent meg, az evezőlábúakat és lúdalkúakat tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgynutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ár 1—1 füzetnek 3 kor, az egész munkának 30 korona. Az előfizetési pénzek a Magyar Nemzeti Múzeum Igazgatóságához vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez címzendők.

CATALOG

DER

Lepidopteren des palaearctischen Faunengebietes.

Von

Dr. O. Staudinger und Dr. H. Rebel.

2 Theile in einen Band gebunden.

Preis 20 Kronen

Szerkesztőségünk útján is megrendelhető.

Entomologiai művek.

Általános. *A Magyar Birodalom Állatvilága.* (Fauna Regni Hungariae). III. kötet. Arthropoda. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulása. Ára 35 kor., társulati tagoknak 20 kor. — *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitömésére s eltartására, és csontvázak készítésére. ábrákkal 1 kor. 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer,* Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe,* Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill. Adatok Magyarország fűrkész darazsainak ismeretéhez 1. 1 kor. 20 fill. Földünk rémdarazsainak magánrajza 40 kor.

Lepidoptera. *Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *A. Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *Aigner-Pável-Uhryk,* Magyarország lepkéinek jegyzéke 5 kor. — *Beige,* Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann,* Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Calwer,* Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz,* Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.* Adatok a hazai félröpkék ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Kohaut R* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriopoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K.* és *Kulczyński L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman Ö.* Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Lendl A.* A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországon eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor.

Catalogus Endomychidarum.

Conscripsit

Ernestus Csiki.

A Museo Nationali Hungarico editus. Budapestini 1901.

Ára 3 korona.

~~~~~ E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők. ~~~~~

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Szerecsen-u 6.

Kot. 9 fuzet 3
1902: mara

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 01427 0334